

social

NYT FRA SFI

4 / 2011 DECEMBER

forskning

DELT MELLEM FAR OG MOR

**ØKONOMISK ADMINISTRATION
HJÆLPER TIDLIGERE HJEMLØSE**

**HALTENDE ÆGTESKABER OG
IMAM-SHOPPING**

SFI DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

INDHOLD

- 3 Børn trives men tugtes stadig
- 4 Delt mellem far og mor
- 5 At interviewe børn i deleordninger
- 6 Beskyttelse af barnet er kommet i fokus i sociallovgivningen
- 8 Piger påvirkes mest af forældreskænderier
- 10 Fire vigtige mål på boligområdet
- 12 Hjemløshed knytter sig især til København og Århus
- 13 Økonomisk administration hjælper tidligere hjemløse
- 15 Erfaring afliver myter
- 16 Haltende ægteskaber og imam-shopping
- 18 Skolelederen som motor og kompas
- 20 Forskning tæt på praksis

KRONIKKEN

KOMMENTAR

social

4 / 2011 DECEMBER

forskning

SFI

DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

Hertuf Trolles Gade 11
DK-1052 København K
Telefon 33 48 08 00
Fax 33 48 08 33
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

Social Forskning udgives af
SFI – Det Nationale Forskningscenter for
Velfærd for at orientere om resultaterne af
centerets arbejde.

REDAKTION:
Ulla Haahr (ansvarshavende)
Carsten Wulff
Mads Andersen Høg
Trine Jørgensen

ABONNEMENT:
Social Forskning er gratis og udkommer
med fire ordinære numre om året.
Abonnement på de ordinære numre kan
tegnes ved henvendelse til centret eller
på www.sfi.dk. Bladet kan frit kopieres.
Elektronisk abonnement kan tegnes på
www.sfi.dk

GRAFISK DESIGN: Hedda Bank mdd
FOTOS: Michael Daugaard (forside, side 7),
Thomas Sjørup/POLFOTO (side 3), Gary
Houlder/POLFOTO (side 4), Ole Bo Jensen
(side 6, 9, 16, 20), Anders Brohus/POL-
FOTO (side 8), Flemming Schiller (side 12,
14), Mikkel Grabowski/POLFOTO (side 17),
Torben Stroyer/POLFOTO (side 19)
OPLAG: 5.700
ISSN-NR. 0903-7535
TRYK: Rosendahls Schultzgrafisk

Børn trives men tugtes stadig

Turbulens i hverdagen og i familien med forældreskilsmisser, nye stedforældre, arbejdsløshed, dårlig økonomi og hyppige skoleskift er forhold, der påvirker et barn, og som kan gå ud over dets trivsel. Det samme kan fysisk afstraffelse af barnet. Men selvom det er forbudt, så anvendes det ofte.

AF CARSTEN WULFF

TRIVSEL FOR 7- OG 11-ÅRIGE BØRN I PROCENT

Nielsen, L.P. & Olsen, P.S.: 11-åriges trivsel og risiko. Statistiske analyser af 11-åriges trivsel. SFI 11:41. ISBN: 978-87-7119-061-8. kr. 110,-

9 ud af 10 danske børn trives og har det godt i familien og i skolen. Men for en mindre gruppe børn går det knap så godt med trivslen i en kortere periode, og en lille gruppe børn dør med lav trivsel over en årrække. Det viser en analyse af data, der er indsamlet i forbindelse med SFI's børneforløbsundersøgelse, og som fortæller om en række forhold for den samme gruppe børn, da de var 3 år, 7 år og senest 11 år.

Rapporten *11-åriges trivsel og risiko*, som er finansieret af Socialministeriets satspulje, ser på en hel række forhold – risikofaktorer – der kan påvirke børns trivsel i en negativ retning. Det er forhold, som især knytter sig til familien og familiestrukturer, skolegang og turbulens i hverdagen.

MANGE BØRN UDSÆTTES STADIG FOR FYSISK AFSTRAFFELSE

Fysisk afstraffelse af børnene udgør ikke overraskende en risikofaktor for trivslen. Men for forskningsassistent Lisbeth Palmhøj Nielsen, der sammen med forskningsassistent Peter Skov Olsen har udarbejdet rapporten, er det mere overraskende, at omfanget af børn, der bliver slået af deres forældre, er så højt.

"Revselsesretten blev ophævet i 1997, så det er stet ikke tilladt at afstraffe børnene fysisk. Alligevel finder vi, at 17

pct. af børnene er blevet afstraffet fysisk, både da de var 3, 7 og 11 år. Og det kan også betyde, at tallene måske er endnu højere, da der muligvis er nogen, der ikke vil erkende, at de slår deres børn," siger Lisbeth Palmhøj Nielsen.

Ser man på tallene for børn, der er blevet afstraffet fysisk i en kortere periode, er de betydeligt højere. Som 3-årige blev 65 pct. af børnene straffet fysisk ugentligt eller sjældnere, som 7-årige var det 41 pct., mens det var 30 pct. som 11-årige.

"Hyppigheden af brug af fysisk afstraffelse falder i takt med at børnene bliver ældre," siger Lisbeth Palmhøj Nielsen og tilføjer, at det for forældre, der afstraffer deres børn fysisk, måske heller ikke mere giver mening at give børn en lussing eller ruske dem, jo ældre børnene bliver.

RISIKO BETYDER IKKE NØDVENDIGVIS LAV TRIVSEL

Fysisk afstraffelse af børn er forbudt, og det udgør en risiko for dårlig trivsel. Men som med andre risikofaktorer behøver det ikke udløse lavere trivsel. Mængden af risikofaktorer, karakteren og varigheden af disse spiller i høj grad også ind.

Risikofaktorer for børnene er forhold, hvor der er en sammenhæng med, at flere børn også har lav trivsel. Det er fx forhold og ændringer i familiestrukturen som, at forældrene skændes meget eller bliver skilt, og at barnet skal leve med en enlig forælder eller med en stedforælder. Forældrenes baggrund, lavt uddannelsesniveau, dårlig økonomi og arbejdsløshed er andre risikofaktorer, og ligeledes er skoleforhold, herunder om barnet har faglige problemer, og om skolen er velfungerende.

"Børn med almindelig god trivsel har typisk ingen eller 1-2 risikofaktorer, uden at det altså påvirker deres trivsel i en dårlig retning. Men ser vi på børn, der har 2, 3 eller flere risikofaktorer, så stiger antallet af børn med lav trivsel," siger Lisbeth Palmhøj Nielsen.

LAV TRIVSEL ER OFTEST FORBIGÅENDE

Lav eller dårlig trivsel hos børn kan heldigvis være en forbigående hændelse, hvorefter børnene atter trives normalt. Rapporten viser, at det kun er 3,5 pct. af børnene, som havde lav trivsel både som 7-årige og som 11-årige. Til gengæld er det bekymrende for denne lille gruppe af børn, der tilsyneladende fastholdes i dårlig trivsel, da det gør dem særligt udsatte også senere som voksne.

Børn med langvarig lav trivsel er karakteriseret ved at være tyngt af mange risikofaktorer. De oplever hyppigt forældreskænderier og fysisk afstraffelse, de bor i skiftende familiekonstellationer med skilsmisser og stedforældre, og familiens økonomi er ofte dårlig, de har mange skoleskift og oplever i det hele taget megen turbulens.

HVORDAN TRIVES DE 15-ÅRIGE?

I 2012 kommer SFI's børneforløbsundersøgelse med resultater fra den femte dataindsamling, hvor børnene nu er blevet 15 år. Lisbeth Palmhøj Nielsen ser med spænding frem til, hvad den vil bringe af indsigt:

"Det skal blandt andet blive spændende at se, hvordan det går med især gruppen af børn med vedvarende dårlig trivsel. Er de stadig låst fast i den position, eller er der sket en positiv udvikling? Og vi kan måske komme tættere på at forstå, hvad det er, der gør, at nogle børn får bugt med dårlig trivsel, mens andre fastholdes i den."

Delt mellem far og mor

Når far og mor ikke længere kan leve sammen, er et af de store spørgsmål, hvor børnene skal bo. Deleordninger, hvor barnet bor lige meget hos hver forælder, er i dag en meget udbredt løsning på problemet. SFI har undersøgt, hvordan det er at leve som delebarn.

Ottosen, M.H., Stage, S. & Jensen, H.S.: *Børn i deleordninger. En kvalitativ undersøgelse*. SFI 11:38. ISBN: 978-87-7119-056-4. kr. 200,-

AF MADS ANDERSEN HØG

"Om mandagen tænker jeg: Ork, jeg orker nærmest ikke at flytte, fordi det er sådan lidt besværligt, fordi jeg har en stor taske med alle mine ting, som jeg skal have flyttet. Det er hårdt, men når man endelig har fået det overstået, så er man glad for, at man gjorde det."

Sådan fortæller 10-årige Mads i SFI-rapporten *Børn i deleordninger*. Mads lever i en rimelig velfungerende deleordning, men som han fortæller her, så er det besværligt, at skulle flytte hjem en gang om ugen:

"Det dårlige ved ordningen er altså sådan noget fysisk, at når jeg skal bære den taske, kan jeg mærke, at min ene skulder gør ondt – nogle gange ret tit – hele seks dage. Og så på den syvende dag er den fin, og på den ottende dag gør den ondt igen, fordi det er ligesom der, jeg skal bære den."

Omkring hvert sjette skilsmissebarn lever i dag i deleordning, og for mange fungerer det fint. Men fordi det at have to værelser, to pladser ved bordet og to senge ganske enkelt gør livet mere besværligt, så stiller deleordninger særlige krav til forældrene.

NØDVENDIGT SAMARBEJDE

Undersøgelsen viser, at forældresamarbejdet er utrolig vigtigt, hvis ordningen skal fungere for børnene. I rapporten fortæller Katja på 13, hvordan det kan være rigtig svært at leve mellem to forældre, der ikke er enige om, hvad hun må:

"Altså, her i fredags hvor jeg skulle til Næstved sammen med min veninde, og far ikke ville have det, men det er min mor der bestemmer om fredagen, og hun ville godt have at jeg tog af sted, fordi hun går meget op i det der sociale samliv og sådan noget. Så det endte med, at jeg tog af sted, og min far sagde bare, at det måtte være min egen beslutning, og han ville bare ikke gøre det."

Katja fortæller, at hun indimellem føler sig som to helt forskellige personer, fordi hun bliver opfattet meget forskelligt i hendes to hjem. Moren ser hende som spirende teenager, mens faren gerne vil passe på hende som det barn, hun også er. Det kan gøre det meget svært for Katja at være sig selv nogen af stederne.

HVERDAGEN SKAL HÆNGE SAMMEN

Et andet vigtigt element for børn i deleordning er, at de kan få deres hverdag og fritidsliv til at hænge sammen. Hvis far og mor bor langt fra hinanden, kan det være svært at lave aftaler med vennerne eller gå til spejder eller badminton, simpelthen fordi man er væk halvdelen af tiden. Som Katja siger:

"Det er irriterende, at man skal sige til sine venner, at man først kan ses om 3 uger, for der er jeg ude ved min mor."

Undersøgelsen viser også, at søskende kan hjælpe med at få hverdagen til at hænge sammen for børnene. Derfor er det i de fleste tilfælde vigtigt, at søskende følges ad – også selv om storbror eller lillesøster kan være ret dum en gang i mellem.

Endelig understreger forskerne, at det er vigtigt at forholde sig til det enkelte barn, hver gang man overvejer en deleordning. Børn er meget forskellige, og reagerer meget forskelligt på det stress, en deleordning under alle omstændigheder giver. Nogle får som Mads bare lidt ondt i skulderen, mens andre som Katja får svært ved overhovedet at finde ud af, hvem hun er.

Undersøgelsen er finansieret af Egmont Fonden. Foruden rapporten er der udarbejdet en brochure til forældre, der overvejer en deleordning. Brochuren indeholder ting, man skal være opmærksom på, konkrete råd til forældrene samt et værktøj som kan hjælpe med at finde ud af, om man er klar til en deleordning. Du kan downloade brochuren fra SFI's webside.

At interviewe børn i deleordninger

"En pige i 12-årsalderen kiggede efter om døren var lukket. Hun turde godt sige til mig, at hun hellere ville bo hos sin far. Hun hvi-skede det." Hanne Søndergaard Jensen har interviewet 28 børn mellem 8 og 14 år om, hvordan det er at bo halvdelen af tiden hos mor og halvdelen hos far. Interviewene danner grundlaget for SFI-rapporten *Børn i deleordninger*.

AF MADS ANDERSEN HØG

Ottosen, M.H., Stage, S. & Jensen, H.S.: *Børn i deleordninger. En kvalitativ undersøgelse*. SFI 11:38. ISBN: 978-87-7119-056-4. kr. 200,-

"Der var helt stille i salen. Børnenes egne oplevelser står bare så klart. Dem kan man ikke pille i stykker." Hanne Søndergaard Jensen fortæller nærmest hviskende om sin oplevelse, da citater fra rapporten *Børn i deleordninger* blev læst op for over 200 konferencedeltagere.

Den erfarne socialrådgiver har arbejdet som børnesagkyndig siden 1986 og har arbejdet med brudte familier i årevis. I det sidste års tid har hun interviewet 28 børn mellem 8 og 14 om at leve i to hjem, fordi far og mor er blevet skilt. Omkring hver sjette skilsmissebarn lever i en deleordning, hvor de bor lige meget hos hver forælder.

BARE EN RAR GAMMEL DAME

Hanne Søndergaard Jensen fortæller, hvordan hun kunne vinde børnenes tillid, fordi hun kunne love, at ingen – heller ikke far eller mor – fik noget at vide om det, de snakkede om:

"Så udvikler samtalen sig jo. Og så kan de se mig an og tænke: 'Nå, hun er nok god nok. Hun er bare en rar gammel dame, så hende kan man godt sige ting til,'" forklarer hun.

Netop fortroligheden og trygheden var et vigtig redskab: "Lige så snart børnene sikres en eller anden form for fortrolighed, så åbner langt de fleste faktisk op."

INTERVIEWET VAR EN HJÆLP

De fleste interview blev lavet hjemme hos børnene selv, for at sikre så trygge rammer som muligt. Mange deleordninger fungerer rigtig fint, men Hanne Søndergaard Jensen var også ude i familier, hvor forældrene ikke talte sammen, og børnene havde det svært. For dem kunne det ligefrem være en hjælp at snakke om familien med en udefra:

"Den proces, man går igennem med interviewet, følte flere af børnene, var en hjælp. Det var selvfølgelig især dem, der havde noget i klemme. De kunne få lov til at sige nogle ting højt, som de ellers ikke turde sige til mor eller til far," fortæller hun og fortsætter:

Der var nogle, som efter interviewet ville have rådgivning. Der var en pige i en deleordning, der er blevet sur på sin mor. Hun siger ved afslutningen af interviewet: "Nu har jeg ikke set min mor i et halvt år – tænk hvis det bliver for sent." Og så så de hinanden igen ugen efter. [...] Det løste ikke problemerne, men interviewet er en mulighed for at få åbnet op for noget."

DE VELFUNGEREDE FAMILIER

For en erfarne børnesagkyndig var det nemt at mærke på børnene, om de havde det godt eller skidt med at have to hjem. I de familier, hvor det gik godt, var børnene mere frie og snakkesaglige, fortæller hun:

"Børnene er mere frie og spontane i det. De kan sige dårlige ting om både mor og far, uden at de bliver påvirket af det. De holder ikke så meget øje med, om døren nu er lukket, så der ikke er nogen, der kan høre, hvad de siger. Man kan mærke, at de er vant til at blive taget alvorligt. Og så siger de generelt meget mere om deres situation – både på godt og på ondt."

De velfungerende deleordninger er blandt andet kendetegnet ved, at forældrene er meget fleksible i forhold til barnets ønsker – også selv om det kan gå ud over forældrene som i dette tilfælde:

"Der var en familie, hvor den ene forælder havde været ude at rejse i et halvt år. Og det var drengen i familien blevet ked af. Så da faren kom hjem efter rejsen og troede, at de skulle fortsætte i en 7/7-ordning, så sagde drengen nej. Og det blev respekteret af faren. Så her respekterede forældrene, at børnene havde individuelle ønsker," forklarer Hanne Søndergaard Jensen.

SE PÅ DET INDIVIDUELLE BARN

SFI-rapporten giver for første gang et indblik i børns oplevelse af at leve i en deleordning. Forskerne konkluderer, at det er vigtigt at holde det individuelle barn for øje, når man skal træffe beslutning om en eventuel deleordning. Men det kræver grundige undersøgelser, pointerer Hanne Søndergaard Jensen:

"Jeg synes, de børnesagkyndige samtaler, hvor børnepsykologer snakker med børnene, er et godt redskab. Hvis man er helt derinde, hvor man skal træffe beslutning om en omfattende samværsordning – som en deleordning jo er – så må man ind og kigge meget mere dybt på det individuelle barn. Og ikke bare tage beslutningen på baggrund af en samtale. Det er min mening."

Hun understreger dog, at de fleste af de børn, hun har snakket med, var glade for den samtale, de har været til i statsforvaltningen:

"Børnene synes, det var svært at komme derind, for de vidste jo godt, hvad mor ville, og hvad far ville. Og hvad vil jeg så selv? Men de var lettede over at komme til samtale. Så det er en god ordning. Men hvis man skal rigtig ind og se på det individuelle barn, så kræver det en afgrænset børnesagkyndig undersøgelse. Det gode ved det er, at det er psykologen eller den børnesagkyndiges udsagn, der bliver vægtet. Ved en samtale kan barnet føle, at det skal vælge. Men det tager man lidt fra barnets skuldre ved at lave en undersøgelse. Det bliver sagkundskabens beslutning. Det synes jeg er bedst."

Undersøgelsen er finansieret af Egmont Fonden. Foruden rapporten er der udarbejdet en brochure til forældre, der overvejer en deleordning. Du kan downloade brochuren fra SFI's webside.

Beskyttelse af barnet er kommet i fokus i sociallovgivningen

Dansk bidrag i international antologi viser de overordnede tendenser i de seneste 15 års politik over for udsatte børn, unge og familier. Antologien kan give sagsbehandlerne en tydeligere bevidsthed om, at de små tiltag er en del af en større forandring, siger rådgivningschef i Faxe Kommune.

AF KIRSTEN HOLM-PETERSEN

ANNE-DORTHE HESTBÆK

Når man betragter det danske samfunds måde at behandle udsatte børn og deres familier på, kan man vælge at se på enkeltsager som Tøndersagen eller Brønderslevsagen. Men man kan også vælge at analysere lovgivningen og praksis mere "fra oven". Gør man det, vil man se, at Danmark skridt for skridt bevæger sig væk fra en tradition, hvor det offentlige kun nødtvungent har grebet ind over for familierne, og hen imod et system, der lægger større vægt på beskyttelse af det enkelte barn og mindre på familiens ukrænkelighed.

Denne udvikling beskrives af afdelingschef Anne-Dorthe Hestbæk på SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd i en international antologi, hvor forskere fra ti lande beskriver udviklingen inden for børneområdet de seneste 15 år.

"Der har tidligere i Danmark været stærkere grænser for, hvor meget staten har blandet sig i familien. Lovgivningen vægtede

"ET BARN KAN VÆRE FJERNET FRA FORÆLDRENE DET MESTE AF SIN BARNDOM, ALENE FORDI MYNDIGHEDERNE SKØNNER, AT DET ER DET BEDSTE FOR BARNET – IKKE FORDI FORÆLDRENE ER ERKLÆRET UEGNET TIL AT HAVE BARNET BOENDE."

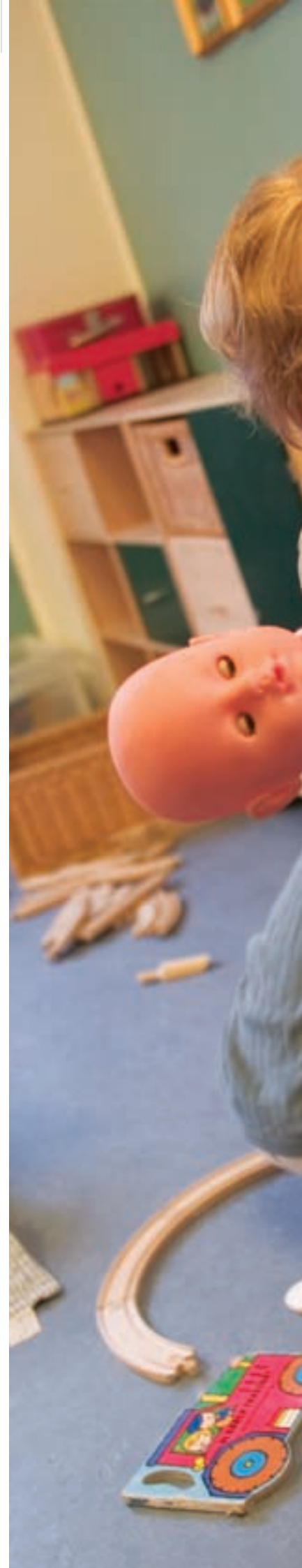
Anne-Dorthe Hestbæks bidrag: Hestbæk, A. (2011); Denmark: A Child Welfare System Under Reframing. In Gilbert, Parton & Skivenes (eds.), Child Protection Systems. International Trends and Orientations. Oxford University Press

dengang relationen mellem barn og forældre som det vigtigste. Men siden 2001

er barnets bedste kommet mere og mere i centrum, ikke mindst i kraft af, at Danmark har ratificeret FN's Børnekonvention. Forældrenes retsstilling er gradvist blevet svagere, mens barnets retsstilling er blevet styrket betydeligt," siger Anne-Dorthe Hestbæk.

BARNETS BEDSTE

Anne-Dorthe Hestbæk har undersøgt lovgivningen fra 1995 til 2009, hvor Barnets Reform stod foran en vedtagelse. Og hun finder, at en række ændringer i Serviceloven i 2001 markerer et skifte i sociallovgivningen i retning af at give barnet flere rettigheder på bekostning af forældrene

– for eksempel at det er blevet muligt i en periode at nægte forældre at få et barn hjem, der er anbragt uden for hjemmet, hvis myndighederne skønner, at det er til barnets bedste. Anbringelsesreformen i 2006 har forstærket denne tendens, og i 2009 vedtog Folketinget yderligere en række tiltag, der reelt betyder, at et barn kan være fjernet fra forældrene det meste af sin barndom, alene fordi myndighederne skønner, at det er det bedste for barnet – ikke fordi forældrene er erklæret uegnet til at have barnet boende.

Folketinget vedtager i samme periode love, der kan pålægge forældre sanktioner – også økonomiske – hvis de ikke lever op til deres forpligtelser som forældre, og samtidig forsøger staten at få inddraget barnets netværk og udvidede familie i løsningen af problemerne, fx via øget fokus på slægts- og netværksplejefamilier.

"For mig at se ligger disse initiativer i klar forlængelse af den linje, der har vundet indpas i Danmark op gennem det seneste årti. Samtidig kan vi se samme tendens i de fleste vestlige lande. Et land udvikler sig jo ikke isoleret," siger Anne-Dorthe Hestbæk.

NY LINJE SKAL EVALUERES

Det er ifølge Anne-Dorthe Hestbæk endnu alt for tidligt at sige noget om, hvorvidt kursændringen i forhold til de udsatte børn og familier vil betyde, at børnene over tid vil få det bedre. Anne-Dorthe Hestbæk konstaterer, at selvom Danmark i dag har en "meget flot servicelov med mange fine intentioner", så ved man fortsat alt for ofte ikke, hvad der helt præcist er til barnets bedste. Derfor skal SFI på et opdrag fra Servicestyrelsen over de næste ti år forske i, hvordan det går børn i de familier, der udsættes for meget indgribende foranstaltninger sammenlignet med familier, hvor dette ikke sker.

"Nu undersøger vi det til bunds, så vi kan få ordentlig dokumentation for, om mere indgriben giver børn, der på sigt udvikler sig til borgere med en større grad af selvforsørgelse og trivsel, færre indlæggelser og færre fængselsdomme," siger Anne-Dorthe Hestbæk.

I Faxe Kommune nikker rådgivningschef Flemming Bøchmann Andersen både til den hovedlinje, som Anne-Dorthe Hestbæks antologi trækker op over de seneste 10-15 års danske socialpolitik og til behovet for at få dokumenteret effekten af den.

"Antologien indfanger det, jeg også opfatter som min virkelighed her i Faxe. At der i disse år bliver stillet større og større krav til forældrene, og at vi har mere og mere fokus på barnets tarv. Jeg tror, at det er noget, der vil vokse yderligere i de kommende år," siger Flemming Bøchmann Andersen.

At se den nyere socialpolitik lidt fra oven kan efter Flemming Bøchmann Andersens mening være relevant ikke bare for nyvalgte politikere men også for sagsbehandlerne.

"Sagsbehandlerne kan få en tydeligere bevidsthed om, at deres daglige arbejde er en del af en større forandring. Så vil de ikke blot blive irriterede over, at de nu skal opkræve forældrebetaling ved anbringelser. De vil kunne se det som en del af en større fortælling," siger han.

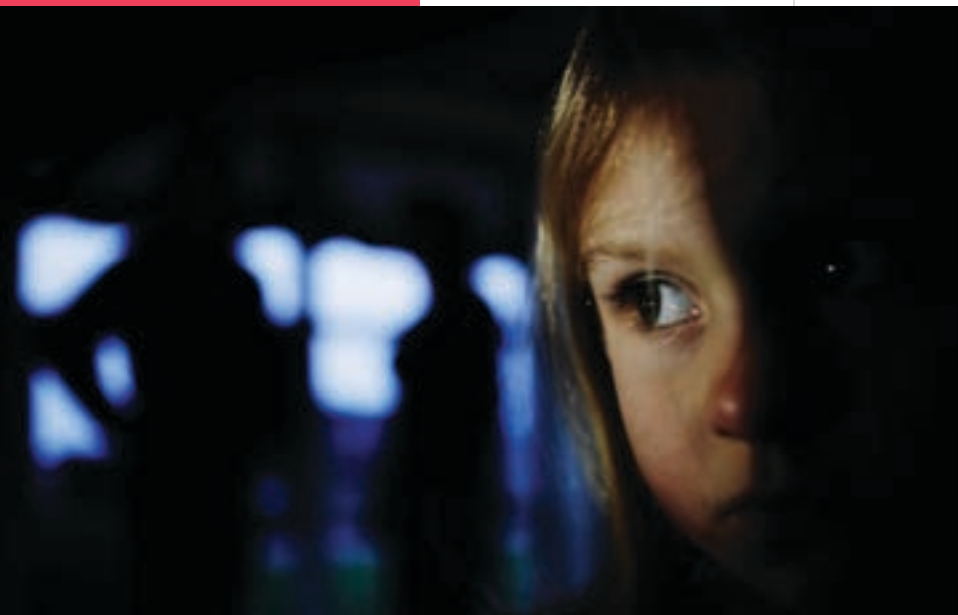
Ifølge Flemming Bøchmann Andersen vil det blive rigtig interessant at se, hvad SFI kommer frem til i sin dokumentation af effekten på børnene af den nye politik.

"Som også SFI siger, har vi ikke dokumentation for, at det her er det bedste for børnene. Forældrene er jo børnenes forældre, til de dør, og vi som kommune er kun inde i billedet, til de bliver 23 år. Så for mig at se er det rigtig vigtigt, at vi understøtter relationen mellem forældre og børn. Det bliver spændende at se, hvad forskningen viser både generelt og om lige præcist dette tema," siger han.

Piger påvirkes mest af forældre-skænderier

Når forældre i Danmark skændes i det daglige, så reagerer pigerne kraftigere end drengene. Måske er årsagen, at piger i Danmark opdrages til at måtte reagere udadvendt, siger forsker. Ja måske, siger en psykolog ved Børne-Familiecentret i Roskilde, der nu vil være en "lille tand" mere opmærksom på familieskænderier hos de piger, der visiteres til centret.

AF KIRSTEN HOLM-PETERSEN

Nogle gange kan en forsker blive overrasket. Og det blev Siddhartha Baviskar fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, da han undersøgte, hvordan drenge og piger i såkaldt ganske almindelige familier bliver påvirket, når deres forældre skændes om dagligdags ting.

Stik imod hvad hidtidige undersøgelser primært fra USA har vist, fandt Siddhartha Baviskar nemlig, at i danske familier er det pigerne, der oftest reagerer negativt, når forældrene skændes.

"Helt overordnet er der i undersøgelsen kun meget små forskelle på, hvordan piger og drenge reagerer på skænderierne. Men der er én tydelig forskel. Piger har flere udadvendte adfærdsproblemer over tid i form af fx

raserianfald og ulydighed. Denne sammenhæng findes ikke blandt drenge. I andre, udenlandske undersøgelser er det enten omvendt, eller også kan man ikke konstatere nogen forskel mellem kønnene," siger Siddhartha Baviskar.

UNDERSØGELSENS STYRKER

Siddhartha Baviskars undersøgelse har en række styrker. For det første har forskeren brugt data fra SFI's børneforløbsundersøgelse, som følger en repræsentativ stikprøve af børn – og altså ikke en mindre gruppe af familier, der på forhånd skiller sig ud, fx skilsmisefamilier. Det gør undersøgelsens resultater lettere at overføre på hele befolkningen. For det andet blev sammenhængen mellem forældrenes skænderier og deres børns tilstand undersøgt, både da børnene var syv og 11 år, hvilket viser forældrekonfliktens betydning over tid. Og for det tredje blev ikke bare forældrene men også børnene spurgt. Tidligere forskning viser, at børnene selv er bedst til at beskrive indadvendte reaktioner som fx tristhed og ængstelighed.

I børneforløbsundersøgelsen bliver forældrene spurgt, hvor ofte de skændes om fx børneopdragelse, familiens økonomi, tid til fritidsaktiviteter og arbejde. I samme undersøgelse vurderes mødrene deres børn på fem områder: Følelsesmæssige problemer, problemadfærd og koncentrationsbesvær eller hyperaktivitet. Derudover vurderer børnene deres egen helbredstilstand, fx om de har haft problemer med at sove, har været irritable, har haft mavepine eller hovedpine.

SAMMENHÆNG VEDVARENDE FOR PIGER

Udover som nævnt, at der kun er ét sted, hvor der er en signifikant forskel mellem pigerne og drengene, nemlig i kategorien "problemadfærd", er der ifølge Siddhartha Baviskar nogle sidegevinster ved undersøgelsen.

SIDDHARTHA BAVISKAR

"Ser vi på pigerne alene, kan vi se, at forældreskænderier over tid er forbundet med problemer for pigerne i alle kategorier minus hyperaktivitet og koncentrationsbesvær. For drengene alene kan vi ikke konstatere nogle sammenhænge overhovedet mellem forældreskænderier og de undersøgte kategorier, ikke engang i forhold til de uadvendte reaktioner, som man typisk finder i drenge, såsom rastløshed, mangel på koncentration og raserianfald," siger Siddhartha Baviskar. Dette tyder på, at for drengenes vedkommende bliver sammenhængen svækket over tid.

SKANDINAVISKE NORMER FOR BØRNEOPFØRSEL?

For forskeren, der selv stammer fra Indien og har boet flere år i USA, er det spændende at spekulere i, hvorfor den danske undersøgelse viser markant andre resultater end tilsvarende udenlandske.

"Jeg udtaler mig på et meget tyndt grundlag, for dette er, så vidt jeg ved, det første studie af sin art i Danmark. Men måske skal man komme med en helt ny hypotese om sammenhænge-

"MÅSKE SKAL MAN KOMME MED EN HELT NY HYPOTESE OM SAMMENHÆNGENE BYGGENDE PÅ DET DANSKE ELLER SKANDINAVISKE SAMFUND, HVOR OPDRAGELSEN AF PIGER OG DRENGE ER MEGET ANDERLEDES END BÅDE TRADITIONELLE LANDE SOM INDIEN OG ANDRE VESTLIGE LANDE SOM USA." SIDDHARTHA BAVISKAR, SFI

ne byggende på det danske eller skandinaviske samfund, hvor opdragelsen af piger og drenge er meget anderledes end både traditionelle lande som Indien og andre vestlige lande som USA. I Danmark er grænserne helt anderledes for, hvad der er acceptabel opførsel for piger. Men der skal flere studier til, for at være på mere sikker grund," siger Siddhartha Baviskar.

Forskeren er gået i gang med at undersøge, om der er data, der vil kunne bruges til at analysere eventuelle forskelle i socialiseringsmåder i Danmark og fx USA, hvor

mange undersøgelser om drenge og piger kommer fra.

Psykolog Hans Peder From fra Børne- Familiecentret i Roskilde kommune har i en årrække været opmærksom på, at piger er blevet mere udadreagerende. Så på dén led nikker han genkendende til Siddhartha Baviskars dokumentation. Og han kan også godt følge forskerens bud på, hvorfor piger viser sig at reagere mere på forældrenes skænderier. Men selv spekulerer han på, om der – også – kan være en anden forklaring.

"Det kunne være min tolkning af undersøgelsen, at pigerne i langt højere grad end drengene bliver i familien og reagerer. Drengene derimod, de vil enten lukke af for skænderierne og ikke lade sig påvirke. Eller mere bevidst sige, at det gider vi ikke forholde os til. I begge tilfælde melder de sig på en måde ud af familien," siger Hans Peder From.

Hans Peder From siger, at den nye undersøgelse vil gøre ham "lige en lille tand" mere opmærksom på familieskænderierne hos de piger, der visiteres til Børne- Familiecentret.

"Men jeg vil fastholde, at alle de sager, vi får, er unikke. Hver klient har sin egen historie, og det er ikke nok at vide overordnet, at børnene kan reagere på nogle ting i familien. Derfor er jeg glad for undersøgelsen af en anden årsag, nemlig at den dokumenterer, at alle barnets problemer ikke ligger iboende i det selv, at klimaet blandt forældrene er en af de mange ting, der kan forklare børns problemadfærd," siger Hans Peder From.

Fire vigtige mål på boligområdet

KRONIKKEN

AF CARSTEN HANSEN,
MINISTER FOR BY, BOLIG OG LANDDISTRIKTER (S)

Da Venstre og Konservative dannede regering i 2001 valgte de med et snuptag at opløse det tidligere By- og Boligministerium og lade det reducere til en afdeling i Socialministeriet. Med et fingerknips var regeringens fokus på by- og boligområdet fordampet.

Nu er der kommet en ny regering til, og dermed genopstår by- og boligpolitikken på ny. Det er regeringens ambition, at der skal fokus på alle vores boliger – uanset om der er tale om ejerboliger, private eller almene lejeboliger eller andelsboliger.

Her er fire vigtige områder, som regeringen vil arbejde intensivt med:

BEDRE BALANCE I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Tidligere statsminister Lars Løkke Rasmussen sagde i 2010 fra Folketingets talerstol, at "vi vil åbne ghettoerne mod samfundet" og "det er stenørkener uden forbindelseslinjer til det omgivende samfund. Det er de fæstninger, vi skal bryde igennem". I min verden er det ikke et sandfærdigt billede af de udsatte boligområder, og det er oven i hatten ikke en tilgang, der hjælper beboerne. Tværtimod.

Jeg skal ikke forklejne de problemer, der er i nogle af vores boligområder. Men vi skylder beboerne at se nuanceret på deres situation. Mine besøg rundt omkring i landet har bekræftet, at disse såkaldte 'stenørkener' ikke er ved at falde fra hinanden på grund af sociale problemer, kriminalitet og hærværk. Jeg blev tværtimod mødt med engagement, optimisme og stolthed over boligområderne og med en stor vilje til at gøre områderne til endnu bedre steder at bo.

Der skal dog ikke herske tvivl om, at der er problemer, og at vi skal have dem løst. Problemer med unge, der ratter sig sammen i bandelignende grupper, unge som sælger hash, unge som laver hærværk og gør de mørke aftener utrygge for de almindelige beboere. Men vi skal huske på, at de udgør et absolut mindretal. Og vi skal huske på, at det kan lade sig gøre at knække problemerne. Jeg er meget tilfreds med, at en undersøgelse af den boligsociale indsats i 13 konkrete boligområder viser et fald i ungdomskriminaliteten. Det viser, at en boligsocial indsats kan medvirke til, at de unge holder sig fra kriminalitet. Derfor ser jeg også gerne, at den boligsociale indsats fortsætter i årene fremover.

I nogle områder er der et akut behov for at styrke den politimæssige indsats. Derfor har regeringen samlet en bred kreds af Folketinget bag den seneste politiaftale. Med aftalen afsættes mere end 200 mio. kr. til en fremskudt politiindsats i de udsatte boligområder. Det betyder flere uniformerede og civile betjente, mere videoovervågning og en mere kontant indsats over for de hårdeste unge.

Ud over den tryghedsskabende politiindsats skal der også arbejdes med en helhedsorienteret indsats over for sociale problemer, arbejdsløshed, misbrug og andre ting. Alle ting, som gør vilkårene vanskelige for beboerne

Endelig vil jeg så absolut fremhæve, at en bred kreds af Folketingets partier har afsat 5,5 mia. kr. ekstra til renovering af boligområderne. Det vil i de kommende år medføre, at der investeres mere end 15 mia. kr. i den almene sektor og give mulighed for et ekstraordinært løft af lejlighederne og de fysiske omgivelser i boligområderne.

FÆRRE LEJERE SKAL SÆTTES UD AF DERES BOLIG

Vi har igennem de sidste 10 år set en støt stigning i antallet af lejere, der tvangsudsættes fra deres lejlighed. Sidste år skete det ca. 4.400 gange. Det er en situation, der bekymrer mig meget, for at blive sat ud af sin bolig er en voldsom oplevelse, der har meget store menneskelige omkostninger. Ikke mindst, når der er børn involveret, for de kan aldrig tillægges skylden for, at mor og far ikke betaler huslejen.

Man kan undre sig over, at vi i en periode med vækst har oplevet mere end en fordobling af antallet af lejere, der bliver sat ud.

"DET ER VIGTIGT AT BEMÆRKE, AT DET IKKE KUN ER BORGERE PÅ OVERFØRSELSINDKOMSTER, DER SÆTTES UD AF BOLIGEN. FAKTISK ER Knap 40 PCT. AF UDSATTE LEJERE LØNMODTAGERE."

Forskellige faktorer har betydning. Lav indkomst og fattigdom spiller helt sikkert

en væsentlig rolle. Stigende arbejdsløshed er også en væsentlig forklaring.

Årsagerne til udsættelser er ofte komplekse. SFI's undersøgelse fra 2008 viser, at årsagerne til udsættelser skal findes i en kombination af lav indkomst, lavt rådighedsbeløb, stor gæld og at en stor del af indkomsten bruges på husleje. Tab af job, psykiske lidelser, misbrugsproblemer, ændringer af familiemæssige forhold og endelig manglende evne til at styre sin private økonomi spiller også ind. Men det er vigtigt at bemærke, at det ikke kun er borgere på overførselsindkomster, der sættes ud af boligen. Faktisk er knap 40 pct. af udsatte lejere lønmodtagere.

Vi skal dykke ned i værktøjskassen og undersøge hvilke muligheder, der er for at reducere antallet af tvangsudsættelser. Afskaffelsen af de fattigdomsskabende ydelser vil give mange økonomisk trængte familier en hjælpende hånd, og kickstarten vil få flere i arbejde og dermed styrke deres privatøkonomi.

Derudover mener jeg, at den personlige og opsøgende rådgivning også er en vigtig hjælp til de udsættelsestruede lejere. Alene det, at en lejer får besøg af en person, der kan hjælpe med at afdække fx økonomi kan gøre en verden til forskel for de enkelte. Tidligere i år blev der igangsat forsøg af den type, og på satspuljen for 2012 er der afsat yderligere 40 mio. kr. over 4 år til yderligere forsøg. Det er fint og det skal vi udbrede.

Mit mål er, at vi skal have vendt udviklingen i antallet af udsættelser og ikke mindst i antallet af børnefamilier, som bliver sat ud af deres bolig. Jeg vil gå i tæt dialog med kommuner og boligselskaber for at finde løsninger.

MERE ENERGIRENOVERING

En meget stor del af vores energiforbrug sker i vores boliger. Vi skal derfor sætte kravene højt, når vi bygger nyt. Men det helt store potentiale ligger i det eksisterende byggeri. Vi sætter ind på flere fronter: Fremrykningen af renovering af boligerne i den almene sektor vil give boligerne et energi- og klimamæssigt løft. Landsbyggefonden har allerede i dag fokus på energirenovering, men vi skal se på, om det er muligt at gå videre, således at Landsbyggefonden kan garantere for energibesparelsen. Derved kunne vi fjerne noget af den usikkerhed, der altid vil være ved disse projekter. På denne måde kunne beboerne gen-

nemføre flere energirenoveringer i tilknytning til de fondsstøttede tiltag.

Derudover har regeringen med finansloven for 2012 besluttet, at den tidligere Boligjobpakke skal tones i en mere grøn retning. Det gør vi, ved at der fremover skal tilgås flere midler til istandsættelser, der kan bidrage til et lavere energiforbrug.

Endelig er det aftalt i finansloven, at der både i 2013 og 2014 skal afsættes 500 mio. kr. i en ny grøn støtteordning. Den støtteordning skal sætte gang i energirenoveringen af boliger, og det vil give et godt afsæt for fx at få udskiftet utætte vinduer, isolere tag og hulmure og få udskiftet varmeanlæg. Ordningen vil gælde for eksisterende private helårsboliger for både ejere, andelshavere og lejere ikke kun i private lejeboliger men også i almene.

Alt i alt er det betydelige tiltag, hvor der over de næste år er sikret investeringer på boligområdet for et to-cifret milliardbeløb.

BOLIGER TIL ALLE LIVETS FASER

Sidst men ikke mindst skal vi sikre variation i vores boligmasse. Vi har forskellige behov alt afhængigt af hvilken fase af livet, vi er i. Derfor er det også vigtigt, at vi til stadighed har et varieret boligmarked med et udbud af boliger, der er det rette til unge singler, par der lige er flyttet sammen, par med børn og ældre, hvor ungerne er fløjet fra reden.

Samtidig skal der være gode og sunde boliger, som også almindelig mennesker med almindelige indkomster kan betale. Det er derfor vigtigt, at der hele tiden er de rigtige boligtilbud, og at der løbende sker en tilpasning af boligmarkedet til de aktuelle behov.

I forbindelse med nybyggeri skal vi tilstræbe, at nærområdet består af blandede boligformer, altså ikke kun lejeboliger, men også ejer- og andelsboliger.

Som det fremgår, er der altså masser af udfordringer, som vi skal have løst de kommende. Men jeg er sikker på, at vi nok skal realisere vores målsætninger, for vi er kommet godt fra start. Boligaftalen, som regeringen har indgået for nylig med et bredt flertal af Folketingets partier, viser, at der er politisk vilje til at forbedre boligområdet.

Det var fire mål på boligområdet blandt de mange ting, regeringen vil arbejde frem imod. Jeg ser frem til spændende år med forhandlinger, der kaster ordentlige resultater af sig.

Hjemløshed knytter sig især til København og Århus

Antallet af hjemløse er steget i Københavnsområdet og i Århus. Samlet befinder knap 2 ud 3 hjemløse sig i enten Storkøbenhavn eller Århus. I disse byområder er der lange ventelister på et boligtilbud.

Lauritzen, H.H., Boje-Kovacs, B. & Benjaminsen, L: *Hjemløshed I Danmark. National kortlægning. SFI 11:45. ISBN: 978-87-7119-069-4. kr. 140,-*

AF CARSTEN WULFF

SFI har i 2011 for tredje gang foretaget en national kortlægning af hjemløshed i Danmark. De to foregående kortlægninger var i henholdsvis 2009 og 2007. Efter den første hjemløsetælling i 2007 blev kortlægningsmetoden justeret og forbedret en smule, hvorfor de tre hjemløsetællinger ikke umiddelbart er helt sammenlignelige. Alligevel giver de et ganske tydeligt billede af udviklingen på hjemløseområdet, herunder hvordan hjemløsheden fordeler sig på landsplan. Tallene er i alle tre kortlægninger udtryk for minimumstal.

HVER ANDEN HJEMLØS BEFINDER SIG I KØBENHAVNSOMRÅDET, HVER TIENDE I ÅRHUS

Langt de fleste hjemløse er at finde i Storkøbenhavn – altså i Københavns Kommune, i omegnskommunerne til København og i Frederiksberg Kommune. Fordelingen af antallet af hjemløse inden for det storkøbenhavnske område har ændret sig lidt mellem hver tælling, men samlet er det med ca. 52 pct. af alle hjemløse hver anden hjemløs, der hører til i og omkring hovedstaden.

"Målt i antal så er hjemløsheden især koncentreret til hovedstanden," siger forskningsassistent Heidi Hesselberg Lauritzen, der sammen med forskningsassistent Bence Boje-Kovacs og forsker Lars Benjaminsen har stået for afrapporteringen af den tredje hjemløsetælling.

I Århus er der blevet talt flere hjemløse for hver af de tre tællinger. I 2007-tællingen var det godt 6 pct. af de hjemløse, der befandt sig i Århus. I 2009 var det 9 pct., og 2011 er antallet steget til 11 pct.

KORTLÆGNINGEN ER ET PEJLEMÆRKE FOR HJEMLØSESTRATEGIEN

Stigningen i antal af hjemløse i nogle af de store kommuner kommer i en periode, hvor der ellers med Hjemløsestrategien siden 2009 har været fokus på at nedbringe antallet af hjemløse. Rapporten med kortlægningen frem-

lægger alene optællingerne og beskriver, hvordan gruppen af hjemløse ser ud, og hvor de hjemløse opholder sig. Den går ikke ind i en analyse af udviklingen i antallet af hjemløse. Men tallene i sig selv er interessante i forhold til Hjemløsestrategiens videre vej og for kommunerne, der er omfattet af Hjemløsestrategien.

Der er blandt andet i Storkøbenhavn og Århus en erkendelse af en generel mangel på boliger til udsatte grupper og grupper med særlige behov. Der er derfor forholdsvis lange ventelister til en kommunalt anvist bolig. Samtidig ser man ofte i kommunerne, at gamle lejligheder, der bliver ledige, sættes i stand og stiger voldsomt i værdi og i udlejningspris. Blandt andet derfor er der ikke nok billige boliger, som udsatte og økonomisk mindrebedemlede kan få tilbudt af kommunen.

"Problemet for fx København og Århus er blandt andet, at der simpelthen ikke er det rette boligudbud; kommunerne kan ikke tilbyde de hjemløse en bolig. Og det låser nogle af tiltagene over for de hjemløse, for fx er egen bolig eller et botilbud forudsætningen for en individuelt tilrettelagt social støtte som bostøtte," siger Heidi Hesselberg Lauritzen.

Tilsammen tegner Odense, Århus og Aalborg sig i 2011 for ca. hver 5. hjemløse i Danmark – omtrent den samme andel som de øvrige mellemstore kommuner med over 20.000 indbyggere har tilsammen. Ca. 10 pct. af de hjemløse fordeler sig på de mindre kommuner med under 20.000 indbyggere.

Økonomisk administration hjælper tidligere hjemløse

Hjælp til at styre økonomien og få betalt regningerne er en vigtig hjælp for tidligere hjemløse, når de har fået tildelt en bolig. Det er med til at sikre, at de ikke bliver sat ud af boligen igen på grund af manglende huslejebetaling.

AF CARSTEN WULFF

"DET GIVER EN TRYGHED FOR DEM AT VIDE, AT LIGE MEGET HVAD DE I ØVRIGT FORETAGER SIG, SÅ BLIVER DE FASTE BOLIGUDGIFTER BETALT. DET GIVER DEM OGSÅ ET MENTALT OVERSKUD TIL AT FOKUSERE PÅ ANDRE TING I FORHOLD TIL AT FASTHOLDE BOLIGEN OG ET LIV VÆK FRA HJEMLØSHEDEN."

"Det vigtigste for mig er, at jeg har ladet mig administrere af kommunen i forhold til min bolig. Jeg har erkendt, at jeg ikke selv kan styre det."

Så kontant er udmeldingen fra en tidligere hjemløs, som er en blandt 15, der er blevet interviewet i forbindelse med en SFI-undersøgelse af, hvordan man kommer ud af hjemløshed. Undersøgelsen afdækker, hvad der har haft betydning for at komme ud af hjemløsheden, og hvad der har været af barrierer og faldgruber.

Fælles for næsten alle de interviewede har været, at det har været en stor fordel at få kommunen til at administrere økonomien for dem i forbindelse med, at de har fået tilbudt en bolig, og har sørget for, at de faste boligudgifter bliver betalt. En anden informant siger i undersøgelsen:

"Jeg fik fx brev fra kommunen om, at de ikke ville styre min økonomi for mig mere, nu skulle jeg styre det selv. Jeg vidste med det samme, at hvis jeg skulle det, så ville det være et spørgsmål om tid, før jeg røg ud af boligen. Så sagde jeg det til Jens (bostøttemedarbejder), og så sagde han: 'Tag du det bare roligt, jeg ringer lige til kommunen.' Så ringede han til kommunen, og så blev det kørt tilbage ved det gamle."

STRUKTUR GIVER TRYGHED OG OVERSKUD

Forskningsassistent Dorte Laursen Stigaard, der har forestået undersøgelsen, siger, at netop ønsket om at få hjælp til at skabe struktur i den nye hverdag i egen bolig er udtalt for de interviewede – og i det hele taget ønsket

om at få støtte til at komme fra hjemløsheden og ind i en bolig og til at fastholde den nye bolig. Og i den forbindelse

er styr på økonomien en vigtig ting. Det er med til at skabe tryghed.

"Bostøttehjælp og herunder hjælp til at styre økonomien er en væsentlig medvirkende faktor til at hjælpe hjemløse med at få fodfæste i egen bolig og komme ud af hjemløsheden. Det er overordentlig vigtigt, at støtten bliver igangsat tidligt i et forløb med at få egen bolig – gerne mens man stadig står i hjemløsheden," siger hun.

Et hyppigt problem for de hjemløse er, at de ikke kan finde ud af at administrere deres økonomi. Og når de så står med faste udgifter til husleje, vand, varme og elektricitet, så får de ikke betalt regningerne og ender med at blive sat på gaden igen. Derfor skal de have hjælp til at sikre, at de får betalt de faste udgifter – at de ikke bruger deres penge på andre ting og glemmer huslejen. Det er de tidligere hjemløses egen opfattelse og ønske, at de får sat økonomien under administration. Det giver en tryghed for dem at vide, at lige meget hvad de i øvrigt foretager sig, så bliver de faste boligudgifter betalt. Det giver dem også et mentalt overskud til at fokusere på andre ting i forhold til at fastholde boligen og et liv væk fra hjemløsheden.

KOMMUNEN FUNGERER SOM BUDGETKONTO

I praksis er det oftest socialrådgiveren eller bostøtten, der anbefaler en administration af økonomien. Der er mulighed for at sige nej. Men de fleste kan godt se fordelene. Der er dog nogle kommuner, der mener, at man fratager borgerne deres ansvar og frihed, hvis de får deres økonomi sat under

administration. Men det er ikke det, de tidligere hjemløse udtrykker.

"Mange af dem har en rigtig dårlig relation til deres bank og har fx ikke en budgetkonto, som vi andre typisk har det. Man kan sige, at for de hjemløse, der fungerer kommunen blot som en slags 'budgetkonto-administrator'. Så der er ikke den store forskel," siger Dorte Laursen Stigaard.

BOSTØTTEN ER EN VIGTIG OVERGANGSHJÆLP

Det er kommunen, der kan tilbyde bostøtte til hjemløse. Derfor skal de hjemløse have en kontakt til kommunen for at komme i betragtning. Det kan de fx få etableret i forbindelse med brug af et herberg. Herberget kan og bør være med til at få igangsat bostøttehjælp til de hjemløse. Bostøtte kan man få tildelt tidligt i et forløb som hjemløs. Der er dog forskelle i praksis på, hvordan kommunerne administrerer ordningen, hvilket også er et udtryk for forskelle i det økonomiske råderum i kommunerne.

I nogle kommuner er der et opsøgende arbejde på gaden, hvor man fra kommunal side tager kontakt til hjemløse. Det er starten til et forløb for at komme ud af hjemløsheden med et tilbud om et opholdssted eller bostøtte. Andre kommuner har bostøttemedarbejdere tilknyttet på herbergerne. Her kan man igangsætte bostøtten, som så kan følge med over i boligen, når den tilbydes den hjemløse. Andre oplever dog, at de først har fået tildelt bostøtte efter at have boet et år i egen

bolig. Og de har følt det problematisk at være overladt til sig selv i den periode. Bostøtten kan nemlig hjælpe med adgang til sociale ydelser som fx etableringshjælp – hjælpe til at flytte og anskaffe møbler. Derudover kan bostøtten hjælpe med at sætte hverdagen i system for den tidligere hjemløse ved at opbygge rutiner for indkøb og madlavning og skabe kontakt til netværk og aktiviteter. Det medvirker alt sammen til at hindre ensomhed og tilbagefald til stof- og alkoholmisbrug og til dårlige sociale miljøer. Det reducerer risikoen for at blive hjemløs igen.

Stigaard, D.L.: Fra hjemløshed til egen bolig. Et interviewstudie blandt tidligere hjemløse. SFI 11:46. e-ISBN: 978-87-7119-071-7. Netpublikation

Erfaring afliver myter

Hver tredje danske virksomhed tøver med at ansætte folk med psykiske lidelser. Men de virksomheder, der allerede har erfaringer med psykisk skrøbelige medarbejdere, er mere positive over for at ansætte flere, viser en ny SFI-rapport. Erfaring afmonterer tabuerne, mener psykolog i Psykiatrifondens Erhvervsrådgivning.

AF TRINE JØRGENSEN

Thomsen, L.B., Holt, H., Jensen, S. & Thuesen, F: Virksomheders sociale engagement. Årbog 2011. SFI 11:43. ISBN: 978-87-7119-065-6. kr. 190,-

Godt to tusinde danske virksomheder – store og små, offentlige og private – har deltaget i SFI's årlige måling af virksomheders sociale engagement. Resultatet er samlet i årets årbog – den 13. i en serie, der er lagt sådan an, at man hvert andet år spørger medarbejderne, og hvert andet år virksomhederne selv om deres holdninger og konkrete indsatser i forhold til det rummelige arbejdsmarked og socialt engagement.

I år er turen så kommet til virksomhederne, og denne gang er der sat særligt fokus på holdninger til nuværende og kommende medarbejdere med psykiske lidelser.

Virksomhederne er bl.a. blevet spurgt om, hvordan de tror ansættelsen af personer med psykiske lidelser vil påvirke kvaliteten af arbejdet, medarbejdernes tryk og deres sociale fællesskab. Omkring en tredjedel svarer, at de er bekymrede for forringelser på et eller flere af områderne, og mange tilkendegiver, at de mangler mere viden på området.

ÅBENHED OG DIALOG

Det svar undrer ikke erhvervspsykolog Pia Frahm, der er seniorkonsulent i Psykiatrifondens Erhvervsrådgivning. Her arbejder man bl.a. med coaching og kurser i psykisk arbejdsmiljø, og med behandling og støtte af stressramte medarbejdere og deres kolleger og ledelse. Og man kender godt til de bekymringer, der kan opstå på en arbejdsplads, hvor en medarbejder pludselig rammes på psyken.

"Hos os kommer vi mest i berøring med sager om stress, angst og depression, men en psykisk lidelse kan jo også være i den alvorligere ende, som skizofreni eller bipolar lidelse. Og især det sidste kan skabe en frygt hos medarbejderne for, at sygdommen gør deres kollega utilregnelig i sin adfærd. Men uanset om man er ramt af depression eller måske er velbehandlet skizofren, så hjælper det, at ens kolleger og ledelse ved lidt om sygdommen – og at

ledelsen signalerer åbenhed om sagen, så medarbejderne ved, at det er okay at tale og spørge. Det handler om at få afmystificeret, aftabuiseret og skabt åbenhed og dialog om sagen", fortæller Pia Frahm.

ERFARING AFKRÆFTER DE NEGATIVE FORVENTNINGER

Årets måling viser, at 14 % eller knap hver syvende af virksomhederne har medarbejdere med psykiske lidelser ansat. Det er en mærkbar stigning fra tidligere år, hvor tallet har ligget på under 5 %. Den stigning kan handle om, at flere og flere danskere generelt rammes af psykiske lidelser, men også, påpeger forskerne, at virksomhederne denne gang er blevet spurgt om medarbejdere med "psykiske lidelser" fremfor "sindslidende". Det giver en bredere definition, hvor nogle virksomheder formodentlig også inkluderer medarbejderne med stress og depression.

Men hvad enten det handler om stress, angst eller egentlige psykiatriske diagnoser viser tallene, at erfaringen er positiv: De virksomheder, der allerede har medarbejdere med en eller anden form for psykisk lidelse, er langt mere positive over for at tage nye ind end de, der ingen erfaringer har på området, viser tallene.

Det er afmystificeringen, der er på spil, vurderer Pia Frahm: "Der sker jo ofte det, at man får afkræftet sine negative forventninger, når man får nogle erfaringer på området. Og lige præcis bekymringen om, at det måske vil skabe rav i personalegruppen, bliver tit gjort til skamme når man finder ud af, at det er søde og rare mennesker, der gerne vil gøre et godt stykke arbejde – og som i øvrigt kan være vanvittigt dygtige. Undertiden ser vi faktisk, at det at have en psykisk skrøbelig kollega skaber en åbenhed i personalegruppen, som også kan være positiv for de øvrige kolleger."

Haltende ægteskaber og imam-shopping

Når unge muslimer i Danmark skal giftes, er det almindeligt at indgå en såkaldt nikah, en muslimsk vielse – enten i stedet for eller sammen med en vielse efter dansk ret. Men hvis forholdet ender i skilsmisse, kan det være svært for kvinderne at få deres nikah opløst, også selvom de er blevet skilt efter dansk lov. Det viser en ny SFI-rapport, som dog også peger på store forskelle og konflikter på området.

ANIKA LIVERSAGE

AF TRINE JØRGENSEN

Et ungt dansk par med irakisk baggrund har været kæresten et stykke tid. Begge deres familier presser dem for at blive 'muslimsk gift', dvs. indgå en såkaldt nikah. Det unge pars forældre vil nemlig gerne have, at forholdet bliver religiøst legaliseret, men nok så vigtigt vil de også gerne vise deres omgangskredse, at parret nu officielt indgår i et forhold.

Men det unge par har ikke lyst til at blive gift. De betragter ikke sig selv som troende og ser ingen grund til at få en religiøs bekræftelse på deres forhold. Konflikten bølger frem og tilbage en tid, men til sidst finder familierne en løsning, der gør alle glade: De holder en stor fest for parret med alle de gæster og traditioner, der hører et islamisk bryllup til – men uden at de unge mennesker har indgået nikah. Alle i omgangskredsen formoder, at de er blevet viet inden festen, og parret og deres forældre retter ikke misforståelsen. Parret har undgået den vielse, de ikke tror på, og deres forældre har signaleret over for omgangskredsen, at de opretholder traditionerne.

Eksemplet er hentet fra SFI-rapporten *Parallele retsopfattelser i Danmark*. SFI's forskere har af Integrationsministeriet fået til opgave at afdække, hvilken rolle religionen spiller, når danske muslimer fx skal giftes, skilles, afgøre forældremyndighed over børn eller afklare arvespørgsmål. De har interviewet 248 personer om deres faglige og personlige erfaringer med området, og det er der kommet en række vidt forskellige fortællinger ud af.

"Vores rapport viser først og fremmest, at der ikke er noget entydigt 'parallelt retssamfund' blandt danske muslimer. Tværtimod er der mange forskellige fortolkninger af, hvordan de religiøse principper skal praktiseres, og hvor vigtige de er – og der er både forskelle mellem generationerne, mellem forskellige sociale miljøer og mellem de enkelte etniske grupper. Der foregår en kolos-

sal udvikling og tilpasning på det her område", fortæller Anika Liversage, seniorforsker ved SFI og en af forfatterne bag rapporten.

NIKAH ER NORMEN

Nogle fællestræk er der dog, og et af dem handler om nikah – den muslimske vielse, som det unge irakiske par valgte fra. Hermed adskiller de sig fra hovedparten af de folk, forskerne har talt med. De fleste er nemlig enige om, at indgåelse af nikah er en forudsætning for at indlede et intimt kæresteforhold.

En nikah har ingen dansk retsvirkning, så mange unge par vælger også at blive viet efter danske regler. Det er der ingen problemer i – men de kan opstå, hvis forholdet ikke fungerer i Danmark, og skilsmissen truer, fortæller Anika Liversage.

"Hvis parret er viet efter dansk lov, er der jo klare regler for, hvordan man opnår skilsmisse, og begge parter kan søge om det, uanset hvad den anden mener. Men vil man opløse en nikah, skal man forholde sig til nogle religiøse regler om, hvad der skal til, før parret også er 'muslimsk skilt'. Og her har manden ret til at forstøde sin hustru, men konen har ikke den samme ret til bare at sige, at hun vil ud af ægteskabet."

Nogle kvinder har derfor store vanskeligheder med at opnå en skilsmisse. De kan blive formelt skilt efter dansk lov men opleve, at familien og omgangskredsen alligevel stadig betragter dem som gift. Eller de kan blive mødt med krav om mægling hos en imam, før de kan komme ud af ægteskabet. I nogle tilfælde oplever kvinderne pres og trusler for at blive i ægteskabet, både fra deres mand og familien.

FORSKELLIGE IMAMER, FORSKELLIGE SVAR

Forskerne bruger betegnelsen 'haltende ægteskaber' om de forhold, der efter dansk lov er opløst, men som i sociale og religiøse sammenhænge stadig lever. Det er en gråzone, som kvinderne kan befinde sig i i årevis – og det bliver ikke mindre kompliceret af, at der også blandt imamer er forskellige holdninger til, hvad der skal til, før en nikah er opløst.

Det betyder, at kvinderne kan få forskellige svar hos forskellige imamer på spørgsmålet om, hvordan de kan blive skilt – og at nogle kvinder derfor opsøger flere imamer for at få et svar, de kan bruge; en art 'imam-shopping', som forskerne kalder det. Det var fx tilfældet for en irakisk kvinde, hvis mand ikke ville skilles. Kvinden kontaktede først

en dansk imam, der mente man burde holde en art retssag, hvor kvinden skulle fremlægge doku-

mentation for, hvorfor ægteskabet var dårligt. Det mente hun ikke var vejen frem, og derfor kontaktede hun flere imamer i sit hjemland. De støttede hende i, at hendes mand havde behandlet hende så dårligt, at hun havde ret til at få opløst ægteskabet, og gav hende herefter papirer, der dokumenterede det.

GLOBALE PROBLEMSTILLINGER

Men indgåelse af nikah handler ikke kun om tro. Det handler også om jura, og om forholdet mellem hverdagen i Danmark og livet i oprindelseslandet. I mange lande er det nemlig nikah-forholdet, der er det juridisk bindende, mens det danske ægteskab eller skilsmisse ikke har nogen retsvirkning. Og netop derfor er det så afgørende for mange danske muslimer at få bragt begge forhold i orden.

"I Iran er man fx gift, indtil ens nikah er opløst", fortæller Anika Liversage. "Derfor kan en fraskilt dansk-iraner fx risikere at rejse til Iran og opdage, at dernede er man stadig gift, selvom man efter dansk ret er skilt. Og har man giftet sig igen, gør man sig efter iransk lov skyldig i bigami og kan blive retsforfulgt. Derfor kan det være meget vigtigt for folk så at sige at få deres civilstand bragt i harmoni med det, de anser sig selv for at være – altså skilt – både i Danmark og i hjemlandet. Det kan tage årevis og både involvere imamer i Danmark og en retssag i oprindelseslandet."

OPLYSNING, IKKE LOVGIVNING

Rapporten er bestilt af Integrationsministeriet. Hvad er forskernes anbefalinger til de politiske beslutningstagere, der nu skal arbejde videre med resultaterne?

En ting er sikkert, siger Anika Liversage: "De her problemer egner sig simpelthen ikke til at lovgive om. Man kan ikke bare sige, at det vil vi ikke have, så det forbyder vi, særligt ikke i et land, der bryster sig af at have religionsfrihed. Det handler om oplysning og holdningsbearbejdning. De etniske minoriteter skal vide mere om, hvilke rettigheder de har i dansk familielovgivning – men sagsbehandlerne i de danske statsforvaltninger skal også vide mere om de mekanismer, der er på spil her, så de bedre kan hjælpe de kvinder, der vil ud af et ægteskab."

"EN NIKAH HAR INGEN DANSK RETSVIRKNING, SÅ MANGE UNGE PAR VÆLGER OGSÅ AT BLIVE VIET EFTER DANSKE REGLER. DET ER DER INGEN PROBLEMER I – MEN DE KAN OPSTÅ, HVIS FORHOLDET IKKE FUNGERER I DANMARK, OG SKILSMISSEN TRUER," ANIKA LIVERSAGE, SFI

Liversage, A. & Jensen, T.G: Parallelle retsopfattelser i Danmark. Et kvalitativt studie af privatretlige praksisser blandt etniske minoriteter. SFI 11:37. ISBN: 978-87-7119-054-0. kr. 190,-

Skolelederen som motor og kompas

De fleste danske skoleledere prioriterer det pædagogiske arbejde, personalepleje og strategi højere end økonomi og administration. Men arbejdet med den pædagogiske udvikling kan styres på forskellige måder, viser en ny undersøgelse fra SFI. Skoleleder Kirsten Birkving fra Kokkedal Skole forsøger bl.a. at være meget synlig i hverdagen, men hun arbejder også mere struktureret med den pædagogiske linje.

AF MADS ANDERSEN HØG

Pedersen, M.J., Rosdahl, A., Winther, S.C., Langhede, A.P. & Lynggaard, M: Ledelse af folkeskolerne. Vilkår og former for skoleledelse. SFI 11:39. e-ISBN: 978-87-7119-058-8. Netpublikation

Når man går i fjerde klasse kan det være svært at forestille sig, at det der sker på skolelederens kontor egentlig betyder noget for livet i klasseværelset. Den lange vej op til skolelederens lukkede dør er mest af alt en diffus trussel for uvorne drenge og piger. Men skoleledelsen skal på mange måder være både faglig drivmotor og pædagogisk kompas i den moderne folkeskole.

En ny SFI-undersøgelse kortlægger de rammer og vilkår, der gælder for skoleledelsen i folkeskolen. Hvad karakteriserer skolelederne, hvilke opgaver har de og hvordan prioriterer de?

FOKUS PÅ PÆDAGOGISK PERSONALE

Spørger man skoleleder på Kokkedal Skole, Kirsten Birkving, er prioriteringen meget klar:

"Det vigtigste for mig er selvfølgelig at holde fokus på eleverne. Men i mit arbejde ligger vægten på lærernes håndtering af og relation til eleverne. Så mit hovedfokus er det pædagogiske personale," fortæller hun.

"DET VIGTIGSTE FOR MIG ER SELVFLØGELIG AT HOLDE FOKUS PÅ ELEVERNE. MEN I MIT ARBEJDE LIGGER VÆGTEN PÅ LÆRERNES HÅNDBLIVNING AF OG RELATION TIL ELEVERNE. SÅ MIT HOVEDFOKUS ER DET PÆDAGOGISKE PERSONALE." SKOLELEDER KIRSTEN BIRKHING

Det svar ligger fint på linje med de 688 folkeskoleledere, der har deltaget i SFI's undersøgelse. I gennemsnit bruger de omkring halvdelen af deres tid på pædagogik, personaleledelse og strategi. Forestillingen om skolelederen som administrerende papirnusser bliver derved gjort til skamme af SFI's undersøgelse. Kun en femtedel af tiden bruges på økonomi og administration, mens resten af tiden går med undervisning, skole-hjem-samarbejde og lignende.

SYNLIG I HVERDAGEN

Skoleleder Kirsten Birkving lader også andre om at gøre størstedelen af det administrative arbejde. På en stor skole som Kokkedal, der har over 750 elever, kan stort set det hele uddelegeres til andre. Hun bruger meget tid på møder og strategisk arbejde, men er altså også meget aktiv i udviklingen af det pædagogiske arbejde:

"Jeg sørger for at være til stede som en naturlig del af hverdagen – altså på at være meget synlig. Og så arbejder vi med mere strukturerede forløb med teamsamtaler, enkeltsamtaler og opfølgning rundt i klasserne. Jeg kommer ikke så meget ud i de enkelte klasseværelser. Men jeg sørger for at være kendt på skolen og være en, man kan komme til," forklarer Kirsten Birkving.

Ifølge SFI's undersøgelse er der stor forskel på, hvordan skolelederen styrer det pædagogiske arbejde på skolen. Nogle fastlægger overordnede principper for undervisningen, andre går i direkte dialog med lærerne, og andre igen søger at påvirke pædagogikken ved at opsætte rammer og mål, der styrer undervisningen i en bestemt retning. Mange skoleledere blander de forskellige måder at arbejde på.

TEST OG TRIVSEL SOM STYRINGSREDSKABER

SFI's undersøgelse viser, at 95 procent af skolelederne bruger formaliserede redskaber til at styre skolen i den rigtige retning. Det er bl.a. nationale tests, arbejdsmiljøvurderinger blandt lærerne, vurderinger af undervisningsmiljøet blandt eleverne og undersøgelser af fravær blandt både lærere og elever. På skolen i Kokkedal bruger man de samme redskaber:

"Jeg arbejder med de indikatorer, der er – altså resultater fra tests, elevfravær og trivsel i det hele taget. I ledelsen følger vi den faglige og trivselsmæssige udvikling

SKOLELEDEREN I GENNEMSNIT

Selv om skoleledere på mange områder er forskellige, kan man alligevel ud fra undersøgelsen tegne et gennemsnitligt billede af den danske skoleleder:

- Han er en dansk mand i begyndelsen af 50'erne.
- Han har arbejdet som lærer gennem mange år
- Han har haft tillidsposter som fx formand for lærerrådet på skolen
- Han har taget en lederuddannelse
- Han tjener omkring 44.000 kr. om måneden
- Han arbejder 46 timer om ugen

nøje. Det er jo sådan, at lærerne og eleverne ofte følges ad. Så hvis man holder øje med deres trivsel, så har man en god indikation på, hvordan det går på skolen," siger Kirsten Birkving.

FORSKELLE PÅ SKOLELEDELSE

Selv om SFI's undersøgelse fremdrager en række fælles-træk for ledelsen af de danske folkeskoler, så konstaterer forskerne også, at der er ret stor forskel på, hvordan de enkelte skoler ledes. Forskellene skyldes bl.a. antallet af elever og elevernes sociale baggrund, konkurrence fra andre skoler om eleverne og styring fra kommunen. Forskningsprofessor Søren Winter, der leder undersøgelsen, giver et eksempel:

"Vi kan fx se, at undervisningen på skoler med mange elever med en svag social baggrund lider under et dårligere samarbejde med forældrene. Men interessant nok så prioriteres skole-hjem-samarbejdet heller ikke så højt på disse skoler, selv om man godt kunne argumentere for, at det i virkeligheden var vigtigt at opprioritere det," siger Søren Winter.

Men hvad betyder de forskellige former for skoleledelse for det, der sker i og kommer ud af klasseværelset? Det skal næste del af SFI's undersøgelse skal afdække. Her vil forskerne vurdere, hvad skoleledelsen betyder for elevernes og medarbejdernes trivsel samt elevernes resultater. På den baggrund kan Kirsten Birkving og hendes kolleger få et bud på, hvilke former for skoleledelse, der kan sikre den bedst mulige læring og trivsel på skolen. Den anden del offentliggøres i december 2011.

Hele undersøgelsen er bestilt af Uddannelsesstyrelsen på vegne af Skolerådets formandskab.

Forskning tæt på praksis

KOMMENTAR

AF FORSKNINGSDIREKTØR OLE GREGERSEN

Social Forskning har i 2011 bragt to kronikker om forskning tæt på praksis i det sociale arbejde. Begge har som udgangspunkt, at praksis i socialt arbejde i langt højere grad end tilfældet er i dag bør bygge på videnskabeligt underbygget viden. Begge peger som svar på udfordringen pilen i retning af mere aktionspræget forskning tæt på – eller sammen med – praksis. Spørgsmålet er, om dét er et hensigtsmæssigt svar på udfordringen.

Winnie Kjærdsdam, Karin Kildedal og Lars Uggerhøj nævner i Social Forskning 1/2011, at Aalborg kommune i 2002 som led i et større arbejde med at udvikle ledelses- og styringskoncepter i kommunen satte sig for at fokusere på god kvalitet i det sociale arbejde. En undersøgelse gennemført af kronikkens forfattere viste bl.a., at rådgivernes valg af anbringelsessted i børnesager oftest byggede på erfaringer fra lignende tilfælde frem for at bygge på forskningsbaseret viden.

Kronikørerne fortsætter med at beskrive deres svar på udfordringen, som er, at der er behov for en ny type forskning, der i et tæt samspil med praktikere kan være med til at udvikle praksis, som konkret bidrager til ændring af politikker og faglige valg i det daglige arbejde med samfundets mest udsatte grupper. Kronikørerne kritiserer den gænge forskningstradition, hvor forskerne er vant til at indsamle, analysere og formidle forskning uden nævneværdig kontakt med praksis.

I den anden kronik om forskning tæt på praksis beskriver forfatterne Cecilie K. Moesby Jensen og Helle Schjellerup Nielsen i Social Forskning 3/2011 deres forskningsprojekt, som har den karakter, at det foregår sammen med praktikerne i to kommuner. Formålet er at undersøge, hvordan socialrådgiverne håndterer deres praksis, hvilke vilkår, der påvirker denne praksis og belyse borgerne oplevelser af mødet med socialrådgiverne. Projektet

"indebærer også arbejde med at få socialrådgivernes erfaringsbaserede viden i spil samt få etableret en dialog om forskningsresultaterne."

Der er mange kommuner, der – som Aalborg kommune i 2002 – har fokus på at yde en social hjælp, der virker – og har svært ved det, fordi viden om, hvad der virker, er sparsom. Selvom praksisrelevant viden er mange ting, er – i forlængelse af ovenstående – et af de helt centrale forskningsbehov naturligvis behovet for viden om, hvad der virker i det sociale arbejde. Den viden er afgørende for at kunne levere kvalitet – for hvad kan være mere centralt for kvaliteten af en ydelse, end at den virker?

Det kræver ikke en ny type forskning at svare på den type spørgsmål. Og efter min bedste overbevisning nytter det ikke at bringe socialrådgivernes eller andres erfaringsbaserede viden i spil, hvis man vil have et solidt grundlag for at beslutte, om man vil gøre noget andet i morgen, end man gjorde i går. Vi skal da gå langt mere håndfast til værks. Vi kender godt metoderne til at måle effekter af sociale indsatser. Lodtrækningsforsøg, hvor én social intervention prøves af over for en anden eller over for normal praksis, er én sådan type forskning – men selvfølgelig ikke den eneste. Det er velafprøvede metoder, der i rigtig mange år er anvendt i andre sektorer – og for den sags skyld i et vist omfang i den sociale sektor i andre lande end Danmark. Vi skal bare vænne os til at tage dem i anvendelse i den sociale sektor herhjemme.

Så praksisnær forskning: Ja tak. Først og fremmest bør udvælgelsen af, hvilke interventioner, det er vigtigst at kende effekten af, ske i et tæt samarbejde med praktikerne. Dernæst må tilrettelæggelse og gennemførelse af de forsøg, der skal vise, hvad der virker, naturligvis ske i et tæt samarbejde mellem forskere og praktikere.